

БОРИС ЛИЈЕШЕВИЋ, РЕДИТЕЉ ПРЕДСТАВЕ „ПИЈАНИ“

Љубав на први поглед

Пијанство је стање које скида маске, које догасиће нашу гордост и егоизам. У пијанству смо сви једнаки, као што смо једнаки при рођењу, прег бојом или у смрти - каже Борис Лијешевић, редитељ комада „Пијани“, сведочећи о својој „оцијености“ драмом савременог руског писца Ивана Виријаева

Због чега сте се одлучили да режирате „Пијане“?

- Била је то љубав на први поглед, али љубав на први поглед зна да кошта и да донесе много мука, попут Шекспировске љубави Ромеа и Јулије. На толико љубави и надањућа, духовите опаске и духовне авантуре, кроз које пролази сваки од јунака у тексту, човек не може да остане трезан. Четрнаест људи срећу се у једној ноћи са вечним питањима и моралним категоријама, што је веома необично, ретко и предваља велики редитељски изазов.

Глумци све време играју пијане јунаке. Због таквог концепта и глумачког оквира, сигурно сте били свесни могућег редитељског „хода по жици“ и опасности од глумачке артифицијелности и карикатуралности...

- Када смо почели да припремамо комад, можда то није био „ход по жици“. Међутим, од када се представа игра, увек стрепим. Желим да побегнем из позоришне сале, али успевам себи да кажем - стани, полако, то је страх и треба да се сусретнеш поново са представом, да је поново гледаш, јер тако и сам узрасташ суо-

Борис Лијешевић

чавајући се са сопственим радом, који има и врлина и мана.

Ликови у комаду су различитих материјалних, образовних и старосних карактеристика, али у пијанству те разлике нестају и сви они желе да буду људи и да људима буду окружени...

- Писац није случајно изабрао наслов текста за такво стање. У пијанству смо једнаки, као при рођењу - када смо исти и голи, као што смо пред богом сви исти, као што смо једнаки и у смрти. С друге стране, пијанство је стање

које скида све наше маске, које нам подстичу гордост и егоизам. У пијанству нису важне титуле којих се држимо од тренутка када ујутро устанемо из кревета. У пијанству смо ослобођени свега и колико теже ходамо, можда, видимо јасније.

Јунаци комада нису пијанице, него пијани, а то је велика разлика, зар не?

- Наравно да то нису пијанице. Комад не говори о њима, него о људима од којих нико није пијан случајно и без разлога. Сви имају

неки свој, посебни мотив. Неко се оженио, други су се растали, једни славе момачко вече, други обележавају годишњицу смрти и сви имају неке своје поводе који ће их одвести у стање пијаних, које ће разоткрити сва њихова унутрашња стања.

Шта тренутно радите?

- Припремам водвиљ у Југословенском драмском позоришту. То је комад „Хотел слободан промет“, Жоржа Фејдоа, а премијера би требало да буде крајем године. Схватио сам да нисам радио водвиљ, а мислио сам да га никада нећу радити, и пожелео сам да се бавим француском и канонском комедијом. То може да буде једнако вредно и важно позориште, као она врста театра који се данас сматра важним и вредним. Заправо, основ позоришта је човек који је у проблему, без обзира на то да ли је обљубио мајку, да ли се спрема да убије некога или крије љубавницу у орману у тренутку када долази његова жена. Човек у таквим ситуацијама је есенција позоришта, а све остало је питање позоришног жанра.

Фото и текст: Н.К.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Министарство културе
и информисања

ГРАД
УЖИЦЕ

РАЗГОВОРИ О ПРЕДСТАВИ И ПРЕС КОНФЕРЕНЦИЈА

АТЕЉЕ 212 БЕОГРАД

Тражење руско, проблеми европски

Александар Милосављевић, позоришни критичар, водитељ: Четрнаест људи, сви пијани из различитих разлога. Неки су пијани јер су сазнали истину, неки јер то одговара ситуацији у којој су се нашли. Неки су пијани зато што су несрећни, а несрећни су јер живе у свету без љубави. Живети у свету без љубави значи живети у обездуховљеном свету, у свету без вертикале и Бога. Ова представа се дешава у Немачкој, али мени се увек чинило да све то што ликови изговарају звучи страшно руски. Сваки тренутак у коме они спознају у чему живе и како живе, на шта су осуђени, доводи их до тога да се баве оним што се у филозофији зове – коначно питање. То су питања – ко сам, шта сам, који је смисао мог постојања. И на крају крајева – има ли све то смисла? То су, чини ми се, типична руска питања. Нема везе што је Русија данас најкапиталистичкија земља на свету, после Кине, тај дух ми често дефинишемо појмом „руска душа“. То је вечито преиспитивање. Мислим да то Вирипаева мотивише и инспирише док пише.

Бојан Муњин, селектор Фестивала: Ова представа је ту зато што говори о самом средишту трауме овог света и времена. Можда је тражење руско, али проблем је европски. Можда Европљани и не знају, да цитирам израз из представе, „у каквим су говнима“. То је чињеница. Све опасности и празнине понора који се шири у појединцу и у целом друштву, чине да сви имамо утисак да се све тресе, а не знамо зашто. По мени, то је тема ове представе. То није религиозно приказане Бога. То је прича о немогућности данашњег човека да допре до себе.

Борис Лијешевић, редитељ: Бог овде говори, он се обраћа свету кроз пијане. Једна моја рођака је гледала ову представу и очито јој се нешто није допало. После тога ми је рекла да је цео живот провела са алкохоличарем, да јој је доста пијанства и да не верује

да Бог говори кроз њих. То је било први пут да сам чуо неки деманти ове представе. Представа није нежна, пуна је блата и падова, али ово је ипак нежан комад који нас враћа на нека важна питања која све ређе постављамо. Да ли има смрти или не? Да ли су наши ближни после смрти и даље ту са нама? Да ли смо сви тело Господа? Та питања и одговори праве разлику између оних који верују и оних који не верују. Овај комад говори да су нам та питања и

даље блиска, да их постављамо, али смо најхрабрији када смо пијани. Тако тумачим „што трезан мисли, пијан говори“. Мени је текст јако важан, можда један од најважнијих које сам икада радио, као и ова представа. Враћа нас на то да су бисери свуда око нас, само треба завући руку у говна и пронаћи их. Једног дана, пре осам година, ауто је ударио пса испред мог стана. Жена и ја смо сишли, узели пса, смрдљивог, повређеног. После осам година, он је једно од најважнијих бића у нашим животима. Свако од нас је неки бисер и биће љубави. Заиста јесте љубав свуда око нас, само је питање да ли смо у стању да видимо то.

Небојша Илић, Марк - директор Међународног филмског фестивала: Та спознаја о томе да је довољно да нешто кажеш, признаш, проговориш истинито о себи, па да скинеш грех са себе, идеја је која је мени била у позоришту нова. То је позив свима нама да немамо алиби, да увек можемо све да кажемо и са себе скинемо терет. Идеју да смрти нема, нисам доживео као идеју која нас теши и ствара лажну слику. Доживео сам је као идеју са

смислом. То је мој унутрашњи утисак - страх од болести, смрти... то да нешто кажеш и оно више не постоји... и идеја да смрти нема. Мислим да је писац оставио доста отворених улица, које изазивају нервозу.

Марта Бјелица, Марта - млада лепа девојка: Рекла бих да је Марта неко ко је представник најмлађе генерације, из које се бисери извлаче - а она заправо није ни свесна тога. Било ми је занимљиво да кроз тај лик, будем

представник своје генерације. То је униформисана девојка, која носи своју патњу, до краја је недефинисано шта се њој дешава. Питате се да ли је европско или руско, а ја се питам – да ли је људско. Који су то моменти у животу који те пробуде и покрену да размишљаш о себи и поново почнеш да верујеш у људе. Ова генерација је најнедефинисанија, најнеодређенија и имам утисак да су јој заиста потребни шамари, који се Марти у комаду и догађају. Она добија руку спаса и људски из свог бића почиње да воли.

Бојан Жировић, Лоренс - Магдин муж: Ово је представа до које је човеку стало и да је игра и да позове некога да је погледа, опет исте реченице изговара и слуша колеге како говоре. Ретко човек има прилику да игра пијаног, а реално су сви ликови у представи такви. Извођачки је то било врло интересантно, велики изазов и задовољство. И Борис често гледа ову представу, унапређује сцене. Та његова воља се преноси и на нас и постајемо све бољи и бољи.

Бојан Муњин, селектор Фестивала: Ова представа говори и о томе да једна ноћ може да промени људске животе. Хиљаду

пута смо били свесни да се то догодило. Достојевски каже – пазите шта причате, можете једном реченицом да уништите неки млади живот. Према томе, то деловање је непрестано. Наша лењост и лежерност нам говори да нешто мора да се догоди да бисмо се променили. Позориште је позвано да увек ради најбоље што може. Да парафразирам аутора овог комада „Бог ради кроз позориште“. Питање је да ли слушамо. Немогуће је да после пред-

ставе изађемо као анђели.

Александра Гловацки, критичар Билтена ЈПФ: Вирипаев поставља питања попут Достојевског. Желим да вам поменем појмове који се помињу од сцене до сцене: Господ, смрт, грех, љубав, лаж, загрљај, опрост... Бог говори кроз пијане. То је потпуно савремена верзија онога чиме се руска литература озбиљно бави. Мислим да Вирипаев све то поставља на мало поједностављен начин, јер је свестан коме се обраћа.

Бранислав Трифуновић, Матијас - менаџер рекламне агенције: Можда је Вирипаев њих учинио пијаним баш зато да би неко могао да каже „ма, они су пијани...“. Отвара се и та опција. Све можеш оправдати тим да су они пијанци, који ће сутра наставити по старом. Ми смо се много питали шта ће се десити, али можда и боље да нема одговора.

Дивна Марић, глумица НП Ужице: Први пут гледам ову представу, а било би ми лакше да дискутујем када бих могла да је погледам још једном. Текст се бави суштином, ликови су потпуно јасни.

Ана Милошевић

НЕБОЈША ИЛИЋ, МАРК

Театар не треба да буде паметнији од публике

Ми имамо огромну привилегију да радимо оно што волимо, да се бавимо уметношћу у овим страшним временима када је уметности најмање битна

Да ли је Ваша матична позоришна кућа Атеље 212 и даље оно што је некада била или се неке ствари мењају?

- Атеље је позориште у коме је увек било пуно озбиљних људи који себе нису доживљавали озбиљно. Ту људи не уносе неки свој статус на сцену, не доживљавају себе у неком "првачком фазону", већ су то нормални људи који чврсто стоје на земљи, а при том, имају све атрибуте легенди, највећих глумачких величина. Та врста шарма и оншаландије коју има Атеље, храбрости, блесавости и безобразлука, нешто је што је мене привукло и потпуно освојило. Атеље се мења као што се све мења и мислим да је то у реду. Али оно што јесте исто, то је тај однос према послу - да сте истовремено јако озбиљни и оншаландни према оном што радите, да стално ствари доводите у питање, да уживате на сцени. Ту је и пријатељски однос са публиком, који није онај додворачки, већ онај који прати истинску радост при сваком нашем сусрету.

Ко су били ваши глумачки узорци?

- Не могу да прескочим имена која су некако општа места Атељеа. То су Зоран Радмиловић, Цица Перовић, Бора Тодоровић, Ђуза Стојиљковић, Пера Божовић, Пера Краљ, Милутин Бутковић, Ташко Начић, Баја Бачић... Неке од њих сам затекао у овој позоришној кући, неке не. Сви они су били моји узорци, као и неки други глумци који нису били глумци Атељеа, али су били везани за њега.

Има ли театар моћ да пробади успаване људе у нама?

- Театар има моћ да на тренутак подели своје мишљење,

однос према нечему или емоцију са публиком и такав театар највише волим. Не уживам у театру који је претенциозан, који служи да едукује публику, да јој по сваку цену отвара очи и упише

се да буде паметнији од ње. Таква врста театра је наравно легитимна и треба да постоји, али то су неке ствари које мени интимно нису блиске.

Колико је важно да у раду на представи сензибилитети глумца и редитеља буду блиски?

- То је суштински важно, скоро па и једино битно. Да са људима са којима радиш делиш исто мишљење и емоцију. Када осетиш да би то можда могао да ради неко други, када је прејак редитељски печат, изостане осећај да смо сви на заједничком задатку. Са друге стране, када редитељ има поверење у глумце, када уважава сензибилитет глумца са којим ради, онда настају најзубудљивије представе. Сви смо помало аутори. Нисам школован, ни позо-

ришно васпитаван да будем војник редитеља, већ уживам када сарађујемо и заједно стварамо посебан позоришни догађај.

Да ли глумци у тешким временима, не само на сцени, већ

претенциозности, посебно она да се неко у све разуме. Јако ме занима где су то неки људи научили. Зато ми је увек дражи театар који дели све муке и питања са публиком од оног који служи да васпитава публику, мада је и то једна од улога позоришта.

Шта тренутно радите поред наслова које играте у Атељеу и у позоришту „Бошко Буха“?

- Управо сам завршио снимање аутобиографске серије о Лази Костићу "Santa Maria della Salute" у режији Здравка Шотре. Напорно је и понекад исцрпљујуће радити на више фронтова, али бих се уздржао од сваког "жаљења" због оних људи који раде неке веома тешке и одговорне послове. У реду је да делимо судбину времена у коме живимо и проблеме наших савременика. Ми имамо огромну привилегију да радимо оно што волимо, да се бавимо уметношћу у овим страшним временима када је уметност најмање битна.

Радује ли Вас долазак на фестивал у Ужицу на коме сте прошле године освојили „Ардалиона“ за најбољу мушку улогу?

- Фестивал у Ужицу је респектабилан за цео регион. То је један од највећих и најбољих позоришних фестивала које имамо и то је нешто што свакако не може да се игнорише.

В. Тучовић

Dobrodošli
UniCredit Bank

Вестиш

Ужичка Недеља

БРАНИСЛАВ ТРИФУНОВИЋ, МАТИЈАС Три деценије од првог наступа на ужичкој сцени

Не верујем да Бог говори кроз њијанце, верујем да говори кроз живошине, али свако тражи за себе одговоре, позориште само њославља њишања

Симпатични, комични пијанац, менаџер рекламне агенције, површан у својој запитаности, где је месо, уместо питања о суштини и Богу, тако сам видела Банета Трифуновића у овом комаду. Повремено катарзичан, допуштајући нам да му се се грохотом смејемо.

- Није то питање површности већ одбијања да је могуће повезати се са собом, тренутак кад си притеран том истином и онда одбијаш да је прихватиш до последњег тренутка. Кренуло је од меса, направио се пун круг, као код Монти Пајтона, исечени витез без руку и ногу али и даље жели да се бори против истине. Мене је у тексту највише занимао тај тренутак кад се он окрене себи и коначно призна оно што није

смело, никоме па ни себи. Дугмад су већ била упаљена и само их је требало нешто дуже притискати.

Твоје колеге кажу, да нису до краја раземели текст, шта је теби остало као непознаница?

- Мене је интригирало питање, зашто се све дешава у тој једној ноћи, та временска линија у којој се сви ти ликови спајају. Копкало ме, зашто их је Вирипајев смеистио у једну једину ноћ, четрнаест људи, који одједном почну да схватају. На крају сам помислио да се Бог појавио баш те ноћи, кроз лик директора филмског фестивала који зна да умире. Одговора нема и можда не би требало да га има.

Тај ирански филм, којег цитирате, кроз целу представу, која је то асоцијација? Мене је то под-

сетило на једну давну недељу иранског филма у ужичком биоскопу, што је било откровење за мене!

- Мислим да нема везе тај ирански филм, покушавали смо чак и да откријемо да ли постоји, али те бесмислене реченице коју они изговарају су потпуно баналне, и као из неке сапунице и то је нека спрдња, флоскуле о животу, за коју се људи најчешће каче.

Верујеш ли да Бог говори кроз пијане људе?

- Ја верујем да говори кроз животиње, али није наше да дајемо одговоре, него да постављамо питања. Битно је да ли ви верујете у то!

Шта још радиш, осим ове представе?

- Снимам документарца о

- Увек имам проблем да играм у Ужицу јер у јубици седе људи које познајем. Није пријатно кад знаш да познајеш њола сале, а ипак је увек на Фестивалу. Давно сам изјубио штрему, али ово је једини траг и једини моменат када је њоново имам. И сад имам неко емоционално узбуђење јер сам овде, пре тачно 30 година, први пут стао на сцену.

Драгану Стојковићу Пиксију, спремам представу „Магично поподне“ у Атељеу. Више себи нећу дозволити да играм 25 представа месечно, а имао сам много таквих сезона. Желим да останем поштен и према себи и према публици.

М. Петровић

БОЈАН ЖИРОВИЋ – ЛОРЕНС Треба учити и од деце

Бишно је да човек у неком моменату дође до себе, да се одвоји од свих узурпација, цимања, које су њосиле неминовности

Лоренс је пијан, у представи највише говори као Господ? Да ли је и нас и Вас успео да научи о искренности?

- Јесте. И то много. Просто, то су неке теме које су за човека важне. Првенствено мислим на трезно стање. У многим тим речима се проналазимо. Не само за тему смрти већ за све ставке. Битно је да човек у неком моменту дође до себе, да се одвоји од свих узурпација, цимања, које су постале неминовност. То је умногоме утицало на мене, али утиче и на човека који гледа. То су циљеви које треба да досегнемо и којима да се водимо. Јер „он“ је ту свуда око нас и гледа нас. На мене је овај лик имао утицаја. Нешто сам променио код себе, а мислим и да се многи након представе дозову. Бар се надам, а и било би

добро. То је онда прави театар. Јер, сви смо ми Господ, и он кад тад проговори кроз нас и у нама самима.

Колико смо данас искрени?

- Истина углавном делује непопуларно. Некад је и паметније да се не буде искрен. Али, истина је неопходна у одређеном тренутку. Ипак, кад се сагледа све, и кад се прећути, па када време прође, увек се испостави да је она била најбоље решење. Није лако, али је прави начин. У односу на нас, деца су прави мајстори истине. У многим стварима у овој проблематици требало би да учимо од деце. Они су ипак најискренији и најчистији. Учимо од њих.

Поред Атељеа имамо прилику и да Вас сада гледамо и у серији рађеној по делима Брани-

слава Нушића. Колико и да ли смо се променили у односу на Нушићево време?

- Нимало. Нушић је писац који је ухватио оно наше најтање менталитетско понашање. Облике и кругове у које се стално заплићемо. То је просто део нашег бића, који ја не бих посебно ни осуђивао. То није израз неке эле воље, то је просто израз сплета дешавања и ко зна каквих околности које су на све то утицале. Али је и веом добро поново актуелизовати, баш на овакав начин и Нушића и Стерију и све те писце, наше класике. Они још увек скрећу пажњу и допиру не само до нас који их играмо, већ и до људи. Људи који све умеју да препознају, да се мало боље разабере у тој стварности коју живе. Добро је бавити се тексто-

вима који нас још увек буде.

Колико успевају да нас пробуде?

- Буде нас и враћају у колосек. Ипак су то процеси, а не један процес. Неки више, неки мање, али буде нас. Мало по мало. И у односу на мој предходни наступ на ЈПФ-у, овај округли сто био је пун неких нових клинаца, што је одлично. Са њима смо успоставили контакт, што је јако добро. Тако да има наде. Време ће показати, али идемо на горе.

Колико радите за децу и са децом?

- То обожавам. Радим цртаће. Синхронизујем их. Некад више, некад мање, јер тржиште се мало засити гласа. Али са малишанима радим и драмске радионице, што ми је врло инспиративно. Деца ти дају огромну снагу и елан. Инспиришу ме. Испуњава ме то да их на свој начин упућујем на позориште и да кроз њега испричају неке своје приче. На нама/њима све остаје. То је врло инспиративан рад, рад који те враћа у прелепа времена и који те надахњује.

Б. Дамњановић

РЕЧ КРИТИКЕ

Бог из чаше

Четрнаест пијаних људи у једној ноћи, у судару са сопственим животом, у потрази за смислом – најкраћа је одредница комада "Пијани" Ивана Вирипајева. То су један успешни продуцент, два љубавна троугла, четворица младих јапија, једна неидентификована девојка и једна проститутка. Место догађања је неки, било који западноевропски град, и сем проститутке ликови припадају добро ситуираној средњој класи.

Шта им се догоди?

Заправо мало шта. Они су у одређеним стањима која их карактеришу, а нашли су се у ситуацијама у којима је и уобичајено пити. Једна девојка пати јер јој се момак оженио најбољом другарицом, другу гризе савест јер је преотела момка најбољој другарици; пријатељ признаје пријатељу да му је спавао са женом, четворица момака прослављају момачко вече једнога од њих, а проститутка је просто

проститутка. Продуценту су дани одбројани због рака. Сем његове, за све остале приче би се могло рећи да су из области уобичајене животне баналности, али више је писац свестан те баналности него његови ликови. Они пијано бауљају градом, а онда се неколицини деси просветљење: превареном мужу пред ноге пада непозната девојка која му изјављује љубав, као и оној остављеној девојци момак коме је сутра заказано венчање; проститутку и продуцента споји чаробна лозинка - реплике из омиљеног филма...

Пијанство и насумични сусрети са неочекиваним преокретима замајац су Вирипајева за отварање читавог корпуса филозофско-религиозних тема, континуирано присутних у руској књижевности последња два века, а што су и његове опсесивне теме из ранијих комада: питање односа према богу, смрти, љубави, греху, испаштању,

праштању, срећи... Ликови све то директно излажу, тражећи и проналазећи одговоре у једној прилично поједностављеној форми, отварајући се при том и скидајући копрене лажи са себе. Зароњени у море привидних увида, они константно размењују мисли о неопходности љубави и давања, повезаности са богом, о жаловости живота у савременој цивилизацији, успевши ипак да на крају ноћи дођу до смисла, или бар до илузије да су се смисла домогли. Али, да ли писац директно упућује поруку у гледалиште или се подсмева својим ликовима, да ли то пијано откривање љубави и давања као животног циља може да преживи и у трезном јутру - остаје питање на које ће свако у гледалишту дати свој одговор.

Редитељ Борис Лијешевевић ликове држи у подигнутом тону високог пијанства од самог почетка, од прве реченице, и у јаком темпу их води до самог

Пише:
Александра Гловацки

краја, у простору којим Александар Денић реалистички приказује некакве нелепе фрагменте града, без имало сјаја. Визуелну суморност простора разбија колоритни костим Маје Мирковић, интелигентно иронизирајући тобожњи гламур вечерњег изласка, који се завршава или у блату, или у покретном јавном тоалету.

Није глумцима било лако да се два сата носе са теретом толиког пијанства, које је знало да заврши у карикатури. Глумачки су посебно били јаки Небојша Илић, Бојан Жировић, Дејан Дедић и Јелена Петровић, изградивши јасне и живе људе испод свог пијаног талога.

РЕЧ ПУБЛИКЕ

Повратимо контакт

Ивана Даниловић: Изгубили смо контакт. Требало би га повратити. Ова представа ми даје наду да хоћу. (смех) Морам, морамо. Треба кроз лажи гурати трезан, а то је најгоре. Одлично постављен комад. Свака част ансамблу, како асовима нашег глумишта, тако и новим снагама.

Владимир Милановић: Онако. Представа је добра, али има неких сегмената, који су за мој укус, могли бити мало краћи, динамичнији.

Милена Бошковић – економиста: Лепа, растеређујућа представа. Мало смеха, па мало црнила наших живота. Одлично упаковано. Једино ми је мало недостајало више сонгова. Али све у свему, лепо проведено и испуњено вече, после којег ти остаје питање колико смо, да ли смо и када искрени? Лепо је видети се очи у очи са неким онда кад падну маске. Али, да ли је то заиста могуће?

Небоша Марковић – правник: Сви смо ми Господ, само је питање у којој ситуацији и у ком контексту. Лепо би било да смо то у току дана и уз шољицу кафе. Али ни то није битно где и кад, битно је бити искрен и увек рећи оно што је на души.

Данијела Андрић – апсолвент: Уживала сам вечерас. Представа

говори о врло битним, свакодневним стварима. Колико истине једно обично вече може да донесе. Шта нам треба да будемо отворени? У овом случају, алкохол. А у животу?

Б. Д.

ПРАТЕЋИ ПРОГРАМ ФЕСТИВАЛА

Рукописи „прворођене“ на јеврејско-шпанском

У оквиру програма 21. Југословенског позоришног фестивала, у ужицкој Народној библиотеци одржана је промоција књиге „Рукописи“ чији је аутор јеврејска сефардска списатељица, Лаура Папо Бохорета. Издавач је Хисторијски архив Сарајево, а суиздавач Филозофски факултет Сарајево

- Задовољство нам је да у оквиру сарадње Ужица са градовима бивших република, представимо једно издање Хисторијског архива Сарајево, које је блиско позоришној уметности. То су рукописи Лауре Папо Бохорете, који се чувају у сарајевском архиву. Посебно смо срећни што Хисторијски архив Ужице ове године има прилику да обогати пратећи програм ЈПФ овом манифестацијом. Овим желимо и да укажемо да се у архивима не чува само грађа која је важна за друштвену историју једног народа, већ она обухвата и много ширу област. У овом случају, то је шира културна историја,“ рекао је директор ужицког Хисторијског архива, Жељко Марковић.

Директор Хисторијског архива Сарајево, Фуад Охрановић указујући на значај сарадње два града на овом нивоу, подсетио је на потписан Протокол 2005 .

- Дакле, та сарадња траје више од деценије, па је ова промоција само логичан след догађања. А први том рукописа је штампан у сарадњи са амбасадом Краљевине Шпаније и Филозофским факултетом у Сарајеву. Промоција је била 11. новембра прошле године. Ово издање представља и историјски извор, сведочанство о првим деценијама 20. века у БиХ. Лаура Папо Бохорета пише управо о томе. Њен фонд је дошао у Хисторијски архив Сарајево 1961. године, откупом од њене сестре из Београда, за тадашњих 100.000 динара, што је као 330 долара, тадашњих. Касније, 2012. у сарадњи са Универзитетом Ла Плата у Аргентини, објављена је дигитална верзија Бохоретиног дела „Естерка“. То је једно од њених значајнијих, ако не и најзначајније дело. У Сарајеву је, такође, 2005. објављено дело „Се-

Са промоције у Народној библиотеци

фардској жени“. Ових дана припремамо за штампу још њених рукописа. Очекујемо да до краја године буде промоција другог дела, док се надамо да ће трећи бити објављен средином наредне године“, - рекао је Охрановић.

Сејдалија Гушић, доскорашњи директор Хисторијског архива Сарајево, нагласио је да архиви нису само чувари прошлости, већ су и чувари будућности.

- Идеја је да анимирамо културну и научну јавност да мало озбиљније почну да се баве јудо-шпанским језиком. Желимо да анимирамо и студенте и све заинтересоване за овај део историје да се тај језик сачува, јер је веома специфичан. Он је мешавина много језика, шпанског, босанског, турског, француског, хебрејског и многих других. Мислим да је важно рећи и то које била Бохорета, што на јеврејском значи „прворођени“. Она је заиста била прворођена кћерка ситног трговца Јуде Леона Левија и мајке Естер Салом Леви. Рођена је у Сарајеву, 1891. године. Са породицом је живела у Истанбулу од 1900. до 1908. године, где је похађала школу на француском језику. Говорила је шпански језик, француски, енглески, турски и наравно – јеврејско – шпански. Школовала се и у Паризу, а по-

том радила као наставница француског језика. Имала је два сина, а оба су настрадала у логорима у Јасеновцу. Умрла је у Сарајеву, од срчане астме 1942. године, а сахрањена тајно на старом јеврејском гробљу на Ковачићима. Током живота сакупила је велики број шпанских романа из далеке прошлости, које се почетком двадесетог века више нису могле чути ни у Шпанији, јер су нестајале. Сефарди су у Босну дошли средином 16. века и Босна и Сарајево су их прихватили оберучке. И данас са нама у Сарајеву живи велики број сефардске популације. То је један од ретких градова који нису имали јеврејска гета, већ смо живели увек сви заједно. Велика је заслуга Бохорете то што је међу првим сефердиолозима, који су учили значај сефардских жена, већином старијих, које су бескомпромисно чувале сефардску усмену, приповедачку, као и музичку традицију, - рекао је између осталог Гушић.

О необичном језику којим је књига писана и Бохоретиним делима, на промоцији је говорио и млади Ужичанин Стеван Милановић.

- То је заправо средњовековни шпански, односно, шпански из петнаестог века, пре реформе из 1492. године и аутора из периода

барока. Тај језик је претрпео разне промене на Балкану, тако да није баш исти као онај у делима шпанског средњег века. Дошло је до фузије многих језика, попут португалског, али и језика којих данас више нема на шпанском говорном подручју. Тако је средином шеснаестог века настао језик данас познат као „јудеоеспанол“ који је у себе примио језике Балкана – пре свега турски, па затим и грчки, српски, немачки, француски, - рекао је Милановић и истакао да су у књизи Бохоретине драме фолклорног карактера, једна је од три чина, а остале су једночинке.

- Те драме је заправо на сцену поставио Јеврејско радничко друштво „Мататје“, и то од 1930. године до 1939. када је изведена последња „Тиеспос пасадос“ или „Прошла времена“, која је и у овој књизи. Већ сам поменуо битан фактор, а то је да је на Бохоретино стваралаштво велики утицај имао Молијер. Основна разлика је у томе што је Молијер писао тако да се свиди публици, а она је желела да публику мења и едукује омладину, која је почела да губи и мења свој матерњи језик“, - рекао је Милановић.

Ана Милошевић

О ПРЕДСТАВИ

ИЗ КРИТИКА

Шта то чита Хамлет

Вероватно најизвођенији драмски текст у историји театра, Шекспирова трагедија „Хамлет“, у драматуршкој адаптацији Горана Стефановског, деконструисан је, растављен и поново састављен, као постмодерна трагична фарса.

Структура сценског текста је измењена у односу на Шекспиров оригинал, а поједини ликови су искључени, на пример Хорацио и Лаерт. Представа почиње упутством за глумце из трећег чина Шекспировог текста, што на почетку дефинише представу као облик позоришта у позоришту.

Мотиви театарности, игре и прерушавања су кључни на драматуршко-редитељском плану, са њима се вишеструко игра, толико да је чувена сцена „Мишловке“ изведена као позориште у позоришту.

Тај фокус на игрању улога се може разумети метафорички, као знак да су политика и власт вид прерушавања, основног одсуства истине.

Радња почиње након упутства глумцима које изговара прешармантни Власта Велисављевић (Дух Хамлетовог оца). Прво се одвија пети чин Шекспирове трагедије, на гробљу, што у први план гура и проблем смртности.

Гробар (Бојан Димитријевић) ту стилизовано изводи уметнуте стихове песме „Шупљи људи“ Т. С. Елиота. Има мало ироније у чињеници да су одабране Елиотове речи, с обзиром на то да је он записао да је „Хамлет сасвим сигурно уметнички промашај“ („Елизабетански есеји“, 1934).

Режију Александра Поповског карактеришу сјајна ликовност и машовитост која носи истиниту зачудност, на пример, у призору где пргава Офелија (Јована Стојиљковић) брије ноге у разговору са благим оцем Полонијем (Горан Шушљик), или када пије воду из лавора да би ублажила штучање изазвано страхом због Хамлетовог губитка разума...

Врло изазовно је постављена сцена у којој Хамлет чита „Хамлета“. Јан Кот пише да „сваки Хамлет има књигу у рукама“, и да је у различитим режијама увек било важно шта Хамлет чита (Кот наводи представе у којима је он читао Ничеа, Малроа).

Избор да он чита Шекспировог „Хамлета“, у едицији „Реч и мисао“, у сцени приказа његовог лудила, са венчаним велом на глави, провокативно је решење, доследно редитељској аутоиронији. Такође га разумемо као израз идеје да у себи треба тражити сва објашњења, како је записано и на улазу Аполоновог храма у Делфима: „Упознај самог себе“.

Чињеница да су различита годишта главних актера у представи, у односу на оригинални текст, можемо схватити као отелотворење мисли да је свет окренут наглавачке, али и као знак да се такав свет не мења...

Ана Тасић, Политика

Banca Intesa

ВЕЧЕРАС

ЈУГОСЛОВЕНСКО ДРАМСКО ПОЗОРИШТЕ
БЕОГРАД

ХАМЛЕТ

Вилијам Шекспир

Режија: Александар Поповски

Превод:	Живојин Симић и Сима Пандуровић
Адаптација:	Горан Стефановски
Сценографија:	НУМЕН и Ивана Јонке
Костимографија:	Марија Марковић
Композитор:	Кирил Џајковски
Дизајн видео пројекција:	Лана Цавар и Тиму Шарец
Сценски покрет:	Соња Вукићевић
Сценски говор:	Љиљана Мркић Поповић

Играју:

Хамлет	Небојша Глоговац
Гертруда	Јасна Ђуричић
Клаудије	Никола Ракочевић
Офелија	Јована Стојиљковић
Полоније	Горан Шушљик
Дух Хамлетовог оца	Власта Велисављевић
Гробар	Бојан Димитријевић
Розенкранц / Стражар	Милош Самолов
Гилденстерн / Стражар	Борис Миливојевић

Зоран
Јеремић

СВЕТО ОПИЈАЊЕ

Ех, давно су протекла времена када је пијанство било битније од боце. Кад само помислим докле би догурала моја генерација да није почела са крушковцем на Скалинама а завршила са метадонима у дилкарници. Да бар она чемерна вотка за Милошевићевог вакта није имала онакав шмек... Ко да је из чернобиљског кромпира цеђена!

Синоћ нас је руски писац Иван Вирипаев утешео чињеницом да ни ови што пију брендирана пића тамо негде на рубу обамрле цивилизације преобиља нису прошли боље. Неко у представи рече да Господ говори кроз пијане. Ја сам то наслутио од тренутка кад сам први пут чуо риф Кита Ричардса, амбасадора „Џека Данијелса“ на овоземаљском свету.

Не бих смео да се закунем за Пифкија и Каплана, али не сећам се да се ико из мог ближег и даљег окружења хвалио, као јунаци представе Атељеа 212, да чује шапат Господа у свом срцу. Неколико пута слушао сам луцидног чика Лала у „Паласу“ и доктора Мома у „Швајцарији“, али Лале је после пете бутелке говорио на француском, док су Мому биле занимљивије приче о француским собарицама.

У распону од постапокалиптичног папагајника до радосне епифаније представа Бориса Лијешевића синоћ је освојила и моје срце. Помислио сам у једном тренутку да само Рус може у беспућу корпоративног капитализма да пронађе место за наду. И то тамо где је најмање очекујемо – мобилном клозету. Можда је боље да преформулишем ову мисао: Само Рус зна да је у Светом писму вино важније од хлеба, вотка од Стаљина и чивас од кока-коле.

Кад ово чује, знам да ће мој друг Фико рећи: „А само посетиоци кафеа Милана „Чарлија“ знају да су сва та пића заједно својевремено била могућа и у коктелу овог угледног угоститељског објекта подно Доварја.“ Али то је, Фико, некад било... Некад су и ужичке рабације говориле „Наточи ми, прекрстићу се три пута, таман ме и партија гледала иза кола.“ Данас је већина рабација потписала фаустовксе уговоре са партијом, па се другачије и рабација.

Биће да је међу Ужичанима најмудрији био Пипеља кад је говорио:

Кад се бију преко нас
кока-кола и квас
За нас је у расолу спас!

Иначе, познајем и ја једног директора међународног филмског фестивала, додуше на Златибору. Није да не пијукца, уме да забаци и понеку више. Богу хвала, још није добацио до Исуса Христа. Ако га Чајетинци претплате, у шта сумањам, и то је могуће.

Последња вест: победио је Трамп. Генерацију, боље да се нисмо ни трезнили!

АФОРИЗМИ О ШЕКСПИРУ

Милован Витезовић

*Са Духом Хамлетовог оца походи нас и
Дух Шекспиров, коме цензор, срећом, није
ударио глогов колац!*

*Мртва стража је против Духа
Хамлетовог оца!*

*Ако је Хамлетов стриц убио Хамлетовог
оца, он га је одмах прогласио за
бесмртника!*

*Да га Шекспир није написао, ни Хамлету више не би било
до бити ил' не бити!*

Бити ил' не бити! – целој се подели бије о глави!

„Хамлет, то сам у ствари ја!“ – хвалио се суфлер.

У поставци Хамлета је редитељево бити или не бити.

Боса Росић, еџнолоџ и
Дејан Мијач, њредседник жирија ЈПФ-а

Danas
ПОЛИТИКА

ОЦЕНА ПУБЛИКЕ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ НОВИ САД	
НА ДРИНИ ЋУПРИЈА	4,29
АТЕЉЕ 212 БЕОГРАД	
ПИЈАНИ	4,07

Издаје Савет XXI Југословенског позоришног фестивала Ужице 2016.

Уређује редакцијски одбор: Радојка Поповић - уредник, Ненад Ковачевић, Верица Туцовић, Мирјана Петровић, Ана Милошевић, Богдан Дамњановић, Зоран Јеремић, Александра Гловацки.

Тираж: 500 примерака • Штамп Графопринт Ужице